

კანონის 7 VIII და სკ-ის 2 II მუხლების თანახმად ისე ჩანს, რომ „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ კანონის მე-9<sup>1</sup> მუხლს უპირატესობა უნდა მინიჭებოდა სკ-ის 186-ე მუხლთან შედარებით (როგორც უფრო ახალ და სპეციალურ კანონს). თუმცა, უზენაესმა სასამართლომ „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ კანონი საერთოდ არ გამოიყენა და არც ის დაასაბუთა, თუ რატომ არ გაითვალისწინა კანონის მე-9<sup>1</sup> მუხლის დანაწესი.

*გოჩა ოყრეშიძე*

► 10 - 10/2020

**კანონის უკუქცევის ძალა**

**საჯარო სამართალში შესაძლებელია ახალი კანონის მოქმედება გავრცელდეს ძველი კანონის საფუძველზე წარმოშობილ ურთიერთობებზე, რომლებიც არ დასრულებულა და კვლავ გრძელდება.**

**(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)**

*ნორმატიული აქტების შესახებ კანონის 24-ე მუხლი*

*საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2007 წლის 21 ივნისის გადაწყვეტილება № ბს-21-21(კ-07)*

**I. ფაქტობრივი გარემოებები**

მოსარჩელეს (ყოფილი პროკურორი) დანიშნული ჰქონდა სამიდლეშიო პენსია, რომელიც უთანაბრდებოდა მოქმედი პროკურორის ხელფასს. 23/12/2005 წელს კანონში განხორციელებული ცვლილების შედეგად მოსარჩელეს სამიდლეშიო პენსია შეეცვალა ყოველთვიური კომპენსაციით, რამაც შეამცირა თვიური საპენსიო ოდენობა. მოსარჩელემ სარჩელით მიმართა სასამართლოს სოციალური დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის მიმართ და მოითხოვა პენსიის თავდაპირველი ოდენობის დაკისრება. მოსარჩელის განმარტებით მოხდა კა-

ნონისათვის უკუძალის უკანონოდ მინიჭება, რამაც გააუარესა მისი სამართლებრივი მდგომარეობა. მოპასუხემ მოთხოვნა არ ცნო. პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარი განაცხადა. საქალაქო სასამართლომ აღნიშნა, რომ კანონისთვის უკუძალის მინიჭების აკრძალვა, როგორც ეს გათვალისწინებულია სკ-ის მე-6 მუხლში, მოქმედებს მხოლოდ კერძო სამართლებრივ ურთიერთობებში და მისი გავრცელება საჯარო სამართლის - ადმინისტრაციულ კანონმდებლობაზე არ იყო დაშვებული. თუმცა მოთხოვნა დააკმაყოფილა სააპელაციო სასამართლომ, რომელმაც გააუქმა ქვედა ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ კანონის ცვლილება არ მიემართებოდა უკვე დანიშნულ საპენსიო ანაზღაურებას და იგი მხოლოდ მომავალში ცვლიდა მისაღები კომპენსაციის ოდენობას.

**II. სასამართლო მსჯელობის შეჯამება**

უზენაესმა სასამართლომ სოციალური დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის საკასაციო საჩივარი დიდი პალატის შემადგენლობით განიხილა და დააკმაყოფილა. შესაბამისად, „საერთო სასამართლოების შესახებ“ ორგანული კანონის 17 V მუხლის თანახმად გადაწყვეტილებით დადენილ ნორმათა სამართლებრივ შეფასებას სავალდებულო ძალა აქვს საერთო სასამართლოებისათვის. სასამართლომ განმარტა, რომ „ნორმატიული აქტების შესახებ“ კანონის 47-ე მუხლით პარლამენტი უფლებამოსილია კანონს მიანიჭოს უკუძალა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა კანონი „ამძიმებს პასუხისმგებლობას“ („ნორმატიული აქტების შესახებ“ კანონი ძალადაკარგულად იქნა ცნობილი 01/01/2010 წლიდან, როცა ძალაში შევიდა კანონის ახალი რედაქცია. მოქმედი კანონი კანონის უკუძალის საკითხს აწესრიგებს 24-ე მუხლში). საკასაციო სასამართლოს განმარტებით საპენსიო ოდენობის ზედა ზღვარის შეზღუდვა არ წარმოადგენს პასუხისმგებლობის დამძიმებას. სასამართლომ განმარტა, რომ ერთმანეთისგან განსხვავდება საჯარო და კერძო სამართალი, ადმინისტრაციული სამართალი კი

საჯარო სამართლის შემადგენელი ნაწილია. სასამართლოს განმარტებით საპენსიო გასაცემის შემცირება არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას კანონისათვის უკუძალის მინიჭებად, არამედ, ეს არის „შესაბამისი სოციალური უფლების ლეგალური ტრანსფორმაცია.“ ამ შემთხვევაში სახეზე არ არის წარსულში მომხდარი და წარსულშივე დასრულებული მოქმედება, რომლის გამოც ახალმა კანონმა პასუხისმგებლობა დაუმძიმა მოსარჩელეს. სოციალური დახმარების ოდენობას განსაზღვრავს სახელმწიფოს კეთილდღეობა, შესაბამისად მას განგრძობადი ხასიათი აქვს და ექვემდებარება ცვლილებას იმის მიხედვით, თუ რა ეკონომიკური და სოციალური რეალობის წინაშე დგას ქვეყანა. შესაბამისად, საჯარო სამართალში არ მოქმედებს პრინციპი, რომ ახალი კანონი არ მოქმედებს ძველი კანონის საფუძველზე წარმოშობილ ურთიერთობებზე, რომლებიც არ დასრულებულა და კვლავ გრძელდება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, პალატის მოსაზრებით, შეუძლებელი იქნება, თუნდაც, საგადასახადო ახალი რეგულაციების შემოღება. ამის გათვალისწინებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა.

**III. კომენტარი**

პრაქტიკაში განსაკუთრებით აქტუალური შეიძლება გახდეს დიდი პალატის შემდეგი სიტყვები: „მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ახალი კანონი არ მოქმედებს ძველი კანონის საფუძველზე წარმოშობილ ურთიერთობებზე, რომლებიც არ დასრულებულა და კვლავ გრძელდება, არ ვრცელდება საჯარო სამართლის სფეროზე.“ პრაქტიკაში ყოფილა მცდელობები აღნიშნული სიტყვები განმარტებულიყო იმგვარად, რომ, თითქოს, კანონის უკუძალა საერთოდ არ მოქმედებს საჯარო სამართალში. [თბილისის საქალაქო სასამართლოს 29/11/2018 წლის №3/7786-17 გადაწყვეტილება] რაც, ცხადია, მცდარია. კანონის უკუძალის აკრძალვა სათავეს სწორედ საჯარო სამართალში იღებს (მეტწილად სისხლის სამართალში). კანონის უკუძალის თაობაზე საინტერესო მსჯელობაა განვითარებული აშშ-ს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებაში *Stogner v. California*, 539

U.S. 607. ზოგადად, სახელმწიფოს უფლებამოსილება საგადასახადო და სოციალური დახმარების სფეროში ფართოა. დიდი პალატა ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, რომ საპენსიო გასაცემს აქვს განგრძობადი ხასიათი - იგი არ არის წარსულში მომხდარი და უკვე დასრულებული აქტი. აქედან გამომდინარე, საპენსიო გასაცემის ოდენობის დადგენა სახელმწიფოსთვის არ არის წარსულის საკითხი, იგი ყოველწლიურად იქნეს ახალ მნიშვნელობას და აიძულებს სახელმწიფოს მიმდინარე სოციალური და ეკონომიკური გარემოებების გათვალისწინებით თავიდან დაადგინოს, თუ ბიუჯეტის რა ნაწილის გამოყოფა შეუძლია მას სოციალურ დახმარებაზე. სწორედ ამიტომ, უზენაესმა სასამართლომ თავი შეიკავა სახელმწიფოსთვის შეეზღუდა საპენსიო ოდენობის განსაზღვრის უფლებამოსილება და განმარტა, რომ ამ კატეგორიის საკითხებზე ახალი კანონით განსხვავებული რეგულაციის შემოღება არ ნიშნავს მისთვის უკუძალის მინიჭებას. სავარაუდოდ, უკუძალა იქნებოდა, თუკი პარლამენტი ცვლილებასთან ერთად წარსული დროისათვისაც შეამცირებდა საპენსიო ოდენობას და სოციალური დახმარების მიმღებ პირებს სხვაობის სახელმწიფოსთვის დაბრუნების ვალდებულებას დააკისრებდა.

*გორჩა ოყრემიძე*

**► 11 - 10/2020**

**სკოლის დირექტორის თანამდებობიდან გათავისუფლება**

დირექტორის თანამდებობიდან გათავისუფლების საფუძველია სკოლაში პირის ფორმალურად დასაქმება (როცა ის ხელფასს იღებს, თუმცა ფაქტობრივად სამუშაოს ასრულებს სხვა სუბიექტი) და სკოლაში დასაქმებული მასწავლებლის მიერ მოსწავლეებისთვის დამატებითი ფასიანი მომსახურების განწევა.

*(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)*